

Ἀκούοντες αὐτάς τὰς νοουθεσίας, καὶ συγκιρνώντες τὴν ζωηρότητα τῆς νεότητος μετ' ἐμβριθεῖς στοχασμοὺς, θέλετε ἀσφαλίσαι τὴν χαρὰν εἰς ὅλον τὸν βίον· ἐξ ἐναντίας δὲ, διαμένοντες ὀκνηροὶ καὶ φιλήδονοι, προετοιμάζετε ἑλπιζόντων μέλλον.

Ἔστε βέβαιοι ὅτι, ὅποιανδήποτε καὶ ἂν ἐπαγγέλσεσθε ἐπιστήμην ἢ τέχνην, ἔχετε ὁμοίως χρεῖαν ἐναρέτων ἔξεων. Ὅσον καὶ ἂν ὑπάρχῃ κακὸς ὁ κόσμος, πάντοτε ὁμῶς σέβεται τὴν ἀρετὴν· καὶ ἡ πείρα ἤδη πολλάκις ἀπέδειξεν ὅτι συνέσεις καὶ ὁμολογουμένη ἀξία συνετέλεσαν πάντοτε πλειότερον εἰς τὴν εὐτυχίαν παρὰ τὰ λαμπρότερα προτερήματα χωρὶς τιμὴν καὶ χρηστοθήθειαν. Ὅθεν, εἴτε εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας, εἴτε εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις, εἴτε εἰς τὰ δημόσια πράγματα ἀφιερῶθε, ἡ ἀρετὴ ἔχει χώραν καὶ τιμὴν ὁμοίως παντοῦ.

Ἀδύνατα εἶναι τὰ θέλγητρα τῆς εὐμορφίας, ἂν αἱ ἠθικαὶ χάριτες δὲν ὑπάρχωσιν· ὀλίγον δὲ διαρκεῖ καὶ τῆς ἀγχινοίας ὁ θρίαμβος, ὅταν ὑποτεθῇ ὅτι χρησιμεύει εἰς κακόν.

Μὴ λοιπὸν ἀρίντε τὸν ἑαρινὸν τοῦτον καιρὸν τῆς νεότητος χωρὶς βελτιώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον οὐσιώδεις εἰς τὸ ἔξῃς. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ὁ σπορητὸς τῆς ζωῆς, καὶ καθὼς σπεῖρετε, θέλετε θερίσειν. Σεῖς θέλετε μορφώσιν τὸν χαρακτήρα σας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θεῆς Προνοίας, καὶ εἰς τὰς χεῖράς σας εὐρίσκεται ἐμπιστευμένη ἡ μέλλουσα τύχη σας ὅλη. Ἡ φύσις σας εἶναι εἰσέτι ἐλαστικὴ καὶ τρυφερὰ, ἔξεις δὲν ἐρρίξωθησαν εἰς τὴν ψυχὴν σας, ὁ δὲ κόσμος δὲν ἔλαβεν ἀφορμὴν μέχρι τοῦδε νὰ καταφρονήσῃ τὰς κλίσεις σας· ἔχετε τὰς δυνάμεις ἐλευθέρως, εἰσθε δυνατότεροι παρ' ὅσον εἰς κάμμιν ἄλλην περίοδον τῆς ζωῆς. Ἡ διεύθυνσις, τὴν ὁποίαν δώσετε εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὴν πάθη σας, θέλει πιθανῶς διαμεῖναι εἰς τὸ ἔξῃς ἡ αὐτὴ, καὶ κατ' αὐτὴν θέλετε περιπατήσιν πάντοτε. Θεωρήσατε λοιπὸν τὴν νεότητα ὡς πολυτιμοτάτην καὶ κρίσιμον διὰ τὴν εὐτυχίαν σας.

Καθὼς δὲ ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τῶν τεσσάρων καιρῶν τοῦ ἔτους, καθεὶς ἔχει ἐπιρροὴν εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἀκολούθου, ὁμοίως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, πᾶσα περίοδος τῆς ἡλικίας καλῶς ἢ κακῶς οἰκονομημένη ἐνεργεῖ εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἐπομένης· ἡ ἐνάρκτος νεότης γεννᾷ βαθυμῆδὸν τελείαν καὶ ἀνθηρὰν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ἡ δὲ ἀνδρική αὕτη ἡλικία φέρει εἰς ἡσυχον καὶ σεβάσμιον γῆρας. Ἀλλ' ὅταν ἀναστρέφονται οἱ αἰῶνιοι θεσμοὶ τῆς φύσεως, ἡ ἀταξία εἰσχωρεῖ εἰς τὸν ἠθικόν, καθὼς καὶ εἰς τὸν φυσικόν κόσμον· ἂν δηλ. τὸ ἔαρ δὲν ἀνθήσῃ, δὲν θέλομεν ἰδεῖν κάμμιν χάριν τὸ θέρος, καὶ καὶνένα καρπὸν τὸ φθινόπωρον.

Ὅμοιως, ἂν ἡ νεότης διασκεδασθῇ ματαίως, ἡ ἀνδρική ἡλικία θέλει εἰσθαι ἀξιοκαταφρόνητος, τὸ δὲ γῆρας πολυδύνον καὶ ἄθλιον.—ΑΝΘΩΛ. ΚΟΙΝΩΦΕΛΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

Ο ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΣ ΤΑΣΣΟΣ.

ΤΗΝ 11ην Μαρτίου, 1544, ἐγεννήθη ἐν Σορρέντῳ πλησίον τῆς Νεαπόλεως ὁ Τορκουάτος Τάσσος, περικλεῖς διὰ τὸ μέγα ποίημα, Ἡ Ἐλευθερωμένη Ἱερουσαλήμ, Gerusalemme Liberata. Πατὴρ αὐτοῦ ἦτον ὁ Βερνάρδος Τάσσος, σοφὸς καὶ ποιητὴς, ἱκανὴν ἀπολαμβάνων παρὰ τῶν συγχρόνων ὑπόληψιν. Ὁ βίος τοῦ Τάσσου ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν ἦτον ὡσεὶ τεταραγμένη μυθιστορία. Τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν διέκρινε παράδοξος νοητικὴ πρωιμότης· ἀλλὰ δὲν ἦτον εἰμὴ ἀπλοῦς ἀκόμη παῖς, ὅτε πολιτικαὶ περιστάσεις ἠνάγκασαν τὸν πατέρα του ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Νεαπόλεως, καὶ διαχωρισθεῖς ἀπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ νὰ κατοικήσῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἐνταῦθα ἠκολούθησε τὸν πατέρα ὁ Τορκουάτος εἰς τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀποχαιρετήσας τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα του, μεθ' ἧς σχεδὸν μόνως εἶχε συζήσιν ἕως τῶρα. Εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην ἐξέφρασε τὰ αἰσθηματά του ὁ νέος ποιητὴς διὰ τινων ὁραίων καὶ τρυφερωτάτων στίχων, ὡς νὰ προέβλεπεν ὅτι οὐδέποτε πλέον ἔμελλε νὰ ἴδῃ αὐτὴν, μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας ἀποθανοῦσαν ἀφοῦ τὴν ἀπεχωρίσθη. Μόνῃ δὲ στενῇ συγγενῇ τοῦ ἀπέμεινε τῶρα μία ἀδελφὴ, ἀφ' ἧς παρομοίως ἦτον ἀποκεχωρισμένος, καθότι τὰ ὑποκείμενα, μεθ' ὧν ἡ ὀρφανὴ διέτριβεν εἰς τὴν Νεάπολιν, ἐμπόδιζον αὐτὴν τοῦ νὰ ὑπάγῃ νὰ συμμεθέλῃ, ὡς ἐπεθύμει, τῆς ἐξορίας τοῦ πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ της. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ δύο οὗτοι εἶχον συνδιατρίψιν δύο ἐνιαυτοὺς εἰς Ῥώμην, συνέβησαν περιστατικά, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν τοὺς διεχώρισαν. Ὁ Βερνάρδος ἠναγκάσθη χάριν ἀσφαλείας ν' ἀποσυρθῇ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Οὐρβίνον, στείλας συγχρόνως τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὴν Βέργαμον, κατὰ τὸ βόρειον τῆς Ἰταλίας. Ἡ εὐμενὴς ὁμῶς ὑποδοχὴ, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ ἔλαβεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δουκὸς Οὐρβίνου, παρεκίνησεν αὐτὸν μετ' ὀλίγους μῆνας νὰ προσκαλέσῃ τὸν Τορκουάτον, ὁ ὁποῖος φθάσας τόσον εὐηρέστησε τὸν Δοῦκα μετὰ τὰς χάριτας αὐτοῦ καὶ τὰ προτερήματα, ὥστε διωρίσθη συσπουδαστὴς τοῦ υἱοῦ του. Ἐμείναν δὲ δύο χρόνους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Οὐρβίνου μέχρι τοῦ 1559, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τοῦ Βερνάρδου εὐμετάβλητος τύχη ἔσυρεν αὐτὸν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βενετίαν. Ἡ ἄστατος ὁμῶς αὕτη ζωὴ ποτὲ δὲν εἶχε διακόψιν τὰς νεανικὰς μελέτας τοῦ Τάσσου· ἀφοῦ δὲ χρόνον τινὰ διέτριψαν εἰς τὴν Βενετίαν, ὁ πατὴρ του ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδοῦας, μετὰ σκοπὸν νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὸ νομικὸν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ πᾶσαν τοιαύτην ἰδέαν ἀπέβαλε μετ' ὀλίγον ὁ νέος ποιητὴς. Ἀντὶ νὰ σπουδάζῃ τὸν Ἰουστινιανόν, ἔδαπάνη τὸν καιρὸν αὐτοῦ συγγράφων στίχους· καὶ κατὰ συνέπειαν, πρὶν τελειῶσθαι τὸ δέκατον ὄγδον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐξέδωκε τὸ ποίημα αὐτοῦ, ὁ Ῥινάλδος. Λεπτομερῶς δὲν ἔμπορῶμεν ἐδῶ νὰ ἐξιτορήσωμεν τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἀστάτου

καὶ πολυπαθοῦς ζωῆς του. Καίτοι εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν ἀκαταπαύστων περισπασμῶν παντὸς εἶδους, εἶχε μ' ὅλον τοῦτο μεγίστην εἰς τὰ τῆς φιλολογίας ἐπιμέλειαν. Τὸ μέγα ποίημά του, τὴν Ἑλευθερωμένην Ἱερουσαλὴμ, λέγεται ὅτι ἤρχισεν εἰς τὸ δέκατον ἔννατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐν Βονωνίᾳ διατρίβων. Τὸ 1565 ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον τὴν αὐλὴν τῆς Φερράρας, φερθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου Λοδοβίκου Δέστε, ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμονεύοντος Ἀλφόνσου. Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐχρωμάτισεν ὅλην τὴν ἀκόλουσον ὑπαρξιν τοῦ Τάσσου. Ὑποθέτουσιν ὅτι ὁ νέος ποιητὴς συνέλαβεν ἔρωτα πρὸς μίαν τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Δουκὸς, τὴν Λεωνώραν, καὶ ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀγάπης δὲν ἦτον ἀναίσθητον πρὸς τὰς ἐξόχους σωματικὰς τε καὶ πνευματικὰς χάριτας τοῦ ἑραστοῦ τῆς. Ἀλλὰ μυστήριόν τι ἐπικρέμαται εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε διελύθη ἐξ ὁλοκλήρου. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐξαιρουμένης μιᾶς ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς Παρισίους τὸ 1571, εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ Καρδιναλίου Λοδοβίκου, ὁ Τάσος ἐξηκολούθει νὰ διατρίβῃ ἐν Φερράρᾳ μέχρι τῆς τελειώσεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ περιβοήτου ἐπικοῦ του κατὰ τὸ 1575. Τὸ ὥραϊον αὐτοῦ ποιμενικὸν δράμα, τὴν Ἀμίνταν, εἶχεν ἤδη προσκδώσειν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης παρίσταται σκοτεινὴ καὶ πολυτάραχος ἡ ζωὴ του, μόλις ἐνίοτε ὑπὸ ἀμυδρῶν ἀκτίνων ἀτελῶς φωτιζομένη. Διὰ τινὰς ἐνιαυτοὺς, ὁ μέγας ποιητὴς, τοῦ ὁποῖου τὸ κλέος ἦτον ἤδη κατ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐξηπλωμένος, φαίνεται ὅτι περιπλανᾶτο ἐκ πόλεως εἰς πόλιν τῆς Ἰταλίας, εἰς ἐπαίτου σχεδὸν κατάστασιν, ὡδύμενος ὑπὸ τινος πνευματικῆς ἀνησυχίας, τὴν ὁποίαν καμμία τόπου μεταβολὴ δὲν ἴσχυε νὰ ἐλαφρύνῃ. Ἀλλ' ἡ Φερράρᾳ ἦτον εἰσέτι τὸ κέντρον, περὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἀγάπη αὐτοῦ περιῦπτατο, καὶ ὅπου, ἐκὼν ἄκων κατὰ τὸ φαινόμενον, μετὰ βραχὺ καιροῦ διάστημα πάντοτε ἐπανήρχετο. Εἰς τοιαύτην νοητικὴν κατάστασιν δὲν εἶναι βέβαια ποσῶς ἀπίθανον ὅτι διῆγεν ἁλλοκότως καὶ παραλόγως· ἀλλὰ μόλις δύναται τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εὐλογον καὶ ἀποχρῶσαν αἰτίαν τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπανθρωποῦτου μέτρου (ἐκτὸς ἂν ἡ χρειαὶ τὸ ἀπητοῦσεν) εἰς τὸ ὁποῖον προσέδραμεν ὁ ποτὲ προστάτης καὶ φίλος του, ὁ Δουξ Ἀλφόνσος, παραδούς αὐτὸν ὡς φρενοβλαβῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἀγ. Ἀννης. Εἰς τὸ δοχεῖον τοῦτο τῆς ἀθλιότητος ἔμεινε πεφυλακισμένος ὁ ποιητὴς ὑπὲρ τὰ ἑπτὰ ἔτη. Ἡ πριγκίπισσα Λεωνώρα, ἡ νομιζομένη ἀθῶα αἷτιος τῆς κρατήσεως αὐτοῦ, ἀπέθανε τὸ 1581· ἀλλ' οὐδὲ τὸ συμβὰν τοῦτο, οὐδ' αἱ παρακλήσεις διαφόρων ἀπὸ τοὺς ἰσχυροτέρους φίλους καὶ θαυμαστάς του, δὲν ἴσχυσαν νὰ καταπέισωσι τὸν Ἀλφόνσον, ὥστε νὰ χαρίσῃ τὴν ἑλευθερίαν εἰς τὸν Τάσσον. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ καλούμενος φρενὸληπτος ἐνησχόλει, καὶ ἀναμφιβόλως παρεμύθει, πολλὰς τῶν ὥρῶν αὐτοῦ διὰ τῆς γυμνάσεως τοῦ καλὰμου του. Τὰ συγγράμματά του ἦσαν πολυάριθμα, πεζὰ τε καὶ ἑμμετρα, καὶ πολλὰ ἐξ

αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν διὰ τοῦ τύπου. Ἐπὶ τέλους, τὸν Ἰούλιον, 1586, δεσφέντος τοῦ Δὸν Βινκένζου Γονζάγα, υἱοῦ τοῦ Δουκὸς τῆς Μαντούας, ἀπελύθη τῆς μακροχρονίου αὐτοῦ φυλακώσεως. Ἐπέρασε δὲ τὸ τέλος τοῦ χρόνου αὐτοῦ εἰς τὴν Μάντουαν· ἀλλὰ μετέπειτα ἐδόθη ἐκ νέου εἰς τὸ περιπλανᾶσθαι, καὶ μολοντί οὐδέποτε πλέον ἐπεσκέφθη τὴν Φερράραν, ἡ παλαιὰ του ὁμῶς διάθεσις τοῦ περιφέρεσθαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον φαίνεται ὅτι προσεκολλᾶτο εἰς αὐτὸν ὡς νόσος. Τὴν παράξενον ταύτην διάγων ζωὴν, περιέπιπτεν εἰς τὰς πλέον ἁλλοκότους τῆς τύχης περιπετείας. Σήμερον ἦτον ὁ ἐπιφανέστατος εἰς λαμπρὰν αὐλὴν, δαφιλέστατα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τιμώμενος, καὶ θαυμαζόμενος ὑφ' ὅλων τῶν θεατῶν· αὐριον, ὡδοιπόρει μόνος ἐπὶ τῆς λεωφόρου, κεκοπιακῶς καὶ ἀνάργυρος, κατηναγκασμένος νὰ δανείζεται ἢ μᾶλλον νὰ ζητῇ ταπεινότατα τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Τοιαύτην ζωὴν διήγαγεν ἐξ ἡ ἑπτὰ ἔτη. Τέλος, τὸν Νοέμβριον, 1594, ἐφάνη ἐν Ῥώμῃ. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅτι ὁ μέγιστος ἀπὸ τοὺς ζῶντας ποιητὰς τῆς Ἰταλίας ἔπρεπε νὰ στεφθῇ μετὰ τὴν δάφνην εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν, ὡς ὁ Πιτράρχης* πρὸ διακοσίων πεντήκοντα ἐτῶν· καὶ τὸ ψήφισμα τῶντι ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τῆς γερουσίας· ἀλλὰ, πρὶν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου, κατέλαβεν αὐτὸν ἀσθενεία, περὶ ἧς πάραυτα ἠσθάνθη ὅτι ἐμελλε ν' ἀποβῇ θανάσιμος. Κατ' ἰδίαν αὐτοῦ αἰτήσιν μετεκομίσθη εἰς τὸ γειτονικὸν μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Ὀνοφρίου, τὸ αὐτὸ καταγῶγιον, ὅπου πρὸ μιᾶς εἰκοσαετίας εἶχεν ἐκπνεύσειν ὁ πατὴρ του· καὶ ἐδῶ, παρηγορούμενος ὑπὸ τῆς πίστεως, ἡ ὁποία κατ' ὅλην τὴν ζωὴν εἶχεν ὑπάρξειν τὸ κύριον αὐτοῦ ὑποστήριγμα, μεθ' ὑποκλίσεως περιέμενε τὴν ἐκβασιν τῆς ἀρρωστίας. Ἐξέπνευσε δὲ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Καρδιναλίου Κινζίου Ἀλδοβρανδίνου, τὴν 25ην Ἀπριλίου, 1595, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πεντηκοστοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ὁ Καρδινάλιος εἶχε φέρειν εἰς αὐτὸν τὴν εὐλογίαν τοῦ Πάπα, τὴν ὁποίαν δεχθεὶς ἐξεφώνησεν, “Ὁὗτος εἶναι ὁ στέφανος, μεθ' οὗ ἐλπίζω νὰ στεφθῶ, ὅχι ὡς ποιητῆς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀλλὰ μετὰ τὴν δόξαν τῶν μακαρίων εἰς τοὺς οὐρανοὺς.”

Διαφόρως ἐξετίμησαν διάφοροι κριτικοὶ τὸ ποιητικὸν πνεῦμα τοῦ Τάσσου, οἱ μὲν αὐτὸ ἐκθειάζοντες, οἱ δὲ σχεδὸν ἐξευτελίζοντες. Καὶ εἶναι μὲν ἴσως ἀληθές, ὅτι τὸ κάλλος καὶ ὕψος, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὰς ἐννοίας καὶ τὴν φράσιν τοῦ μεγάλου ἐπικοῦ του ποιήματος, ἔχουσι τι ἐπιτετηδευμένον καὶ τεχνητὸν, καὶ στεροῦνται τὴν ζωηρότητα καὶ μαγευτικὴν δύναμιν, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὰ ὑψηλότερα δημιουργήματα τοῦ Ὁμήρου, Βιργιλίου, Δάντου, καὶ Μίλτωνος· ἀλλ' ὅτι εἰς τὴν Ἑλευθερωμένην Ἱερουσαλὴμ λάμπει θαυμαστὴ χάρις καὶ μεγαλοπρέπεια, κατακυριεύουσα τὸν νοῦν καὶ εἰς ἑκστασιν φέρουσα τὸν ἀναγνώστην, περὶ τούτου ἡ δυσᾶρεσκος μόνον πρόληψις δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ.

* Ἴδε Ἀποθ. Τόμ. Α'. Σελ. 108.